

T.C

KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
Strateji Geliştirme Başkanlığı

16047

Sayı : B.16.0.SGB.0.10.01.00/610 - 220843
Konu : Soru Önergesi

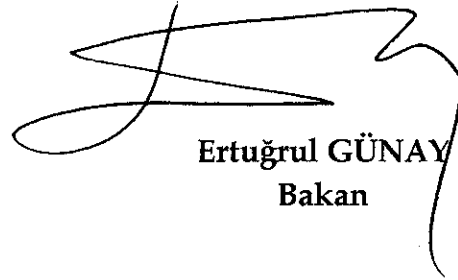
25.12.2010

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

İlgi: TBMM Başkanlığı Kanunlar ve Kararlar Dairesi Başkanlığının 05/10/2010 tarihli ve A.01.0.GNS.0.10.00.02 - 25222 sayılı yazısı.

İstanbul Milletvekili Sayın Ayşe Jale AĞIRBAŞ'ın 7/16047 Esas No'lu soru önergesinin cevabı ekte sunulmaktadır.

Bilgilerini arz ederim.

Ertuğrul GÜNAY
Bakan

EK: Cevap (4 sayfa)

DAĞITIM:

Gereği :

TBMM Başkanlığına

Bilgi :

Başbakanlığa

**İSTANBUL MİLLETVEKİLİ SAYIN AYŞE JALE AĞIRBAŞ'IN 7/16047 ESAS
NO'LU YAZILI SORU ÖNERGESİNE BAKANLIĞIMIZCA HAZIRLANAN
CEVAP**

Anadolu, tarihin en eski dönemlerinden beri çeşitli uygarlıkları bünyesinde barındırmıştır. Bu uygarlıklar, yerleştikleri topraklarda, birbirinden önemli ve üzerinde titrenmesi gereken eserler bırakmışlardır. Kutsal bir miras olarak gelecek kuşaklara aktarmakla yükümlü olduğumuz bu kültür hazinelerine gereken ilgi gösterilmediğinden, ülkemizdeki tarihi eserler tahrip olmuş ya da yurt dışına kaçırılmıştır. Ülkemizde olması gereken binlerce yıllık eserler, bugün Avrupa kentlerinin müzelerinde sergilenmektedir. Bakanlığın, tarihi eserlerin ülkemize geri getirilmesine yönelik çalışmalarının yetersiz kalması ve ülkemizdeki tarihi eserlere karşı ilgisizliğin devamı, kaçırılan paha biçilmez eserlerin açık artırmalarda ve kataloglarda satılmaya devam etmesine yol açmaktadır. Bu durumun bir örneği yakın zamanda Almanya'da yaşanmıştır. Frankfurt'taki bir antikacıda ele geçirilen Frigya Krallığı dönemine ait 5 adet bronz tasın, Hessen Eyalet Bilim Bakanlığının hazırlattığı bilirkişi raporunda, sahibinin Türkiye olduğu ortaya konmasına rağmen, hukuki yolların aranması için gerekli evrak ile Alman avukata verilecek olan vekaletin Kültür ve Turizm Bakanlığından geç gelmesi ve İçişleri Bakanlığından gelen yazının da hukuki içerikten yoksun olması sebebiyle, Alman antikacı açtığı davayı kazanmış ve eserler kendisine iade edilmiştir.

SORU 1 : UNESCO'nun Tarihi Kültürel Değerlerin Korunması Sözleşmesi'ne imza atmış ve sorumluluk üstlenmiş bir ülke olan Almanya'dan, ülkemizden kaçırılan tarihi eserleri koşulsuz iade etmesi neden istenmemiştir? Almanya'ya bu çerçevede siyasi ve kararlı bir baskı uygulanacak mıdır?

CEVAP 1 : Bilindiği üzere Bakanlığımız Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü hem Almanya'da hem de diğer Avrupa ve Amerika'da ortaya çıkan ve ülkemizden yasa dışı yollarla yurt dışına çıkarıldığı tespit edilen eserlerin ülkemize iadesine ilişkin çalışmalarını gerek hukuki yollara başvurarak gerekse ikili görüşmeler yolu ile sürdürmektedir.

Ancak özellikle Osmanlı İmparatorluğu zamanında yurt dışına çıkarılmış kültür varlıklarımızın iade çalışmalarında ulusal kanunlarda yer alan zaman aşımı süreleri, uluslararası sözleşmelerde yer alan "geriye yürümezlik" ilkesi ve ülkelerin konuya ilişkin mevzuatlarının birbirinden farklılık arz etmesi bir takım sıkıntıları da beraberinde getirmektedir.

Örneğin; ülkemizin de taraf olduğu UNESCO 1970 Kültür Varlıklarının Yasa Dışı İthal, İhraç ve Mülkiyet Transferinin Önlenmesine İlişkin Sözleşme imzalandığı tarih ve sonrasında gerçekleşen olayları kapsamaktadır. Almanya söz konusu sözleşmeyi 2007 yılında imzalamış olup Almanya'da bulunan eserlerimizle ilgili söz konusu sözleşmeye geriye yürümezlik ilkesi nedeniyle ancak 2007 yılı ve sonrasında gerçekleşen olaylar için başvurulabilmektedir.

- 2007 yılında; Nürnberg'de ele geçirilen iki adet stel parçasının, İzmir ili, Agora Ören Yeri deposundan 2004 yılında çalınan ve gerekli duyuruların yapılarak İnterpol Bülteninde yayınlanması sağlanan ancak Almanya'da Gorny & Mosch Müzayede Evi'nde açık artırmaya çıkarıldığı öğrenilen heykel başının ve Balıkesir Marmara Saraylar Açık hava Müzesi'nden 2001 yılında çalınan ve gerekli duyuruların yapılarak İnterpol Bülteninde yayınlanması sağlanan ve Münih'de ele geçirilen imparator heykeli başının Bakanlığımız girişimleri sonucu ülkemize iadesi sağlanmıştır.

- 2008 yılında; Kocaeli Müzesi Müdürlüğü fuar alanından 2001 yılında çalınan ve İnterpol Bülteninde yayınlanması sağlandıktan sonra Almanya'nın Münih şehrinde bulunan heykel başının ve Bremen kentinde, 29/02/2002 tarihinde ele geçirilen Anadolu kökenli eserlerin Almanya'da açılan dava sonucu ülkemize iadesi sağlanmıştır.

- 2009 yılında; Almanya'da bulunan Efes Ören Yerine ait Stel'in ülkemize iadesi sağlanmıştır.

- 2010 yılında ise; bir kısmı 1969 yılında ülkemizden kaçırılan ve M.Ö. 450 yıllarına tarihlenen Afyonkarahisar Tatarlı Tümülüsü'ne ait ahşap parçalarının Almanya, Münih Arkeoloji Müzesi'nde olduğunun öğrenilmesi üzerine Bakanlığımız girişimleri sonucu 38 küçük ahşap parçası ve 4 adet ahşap panel ülkemize iade edilmiş ve söz konusu paneller İstanbul Yapı Kredi Kültür Merkezi, Vedat Nedim Tör Müzesi'nde sergilendikten sonra Afyonkarahisar Müze Müdürlüğüne teslim edilmiştir.

SORU 2 : Söz konusu eserlerin ülkemize iadesi için gerekli koşullar bilirkişi raporuyla ortaya konmuş olmasına rağmen, Bakanlığın hukuki mücadele başlatma konusunda geç davrandığı, Alman avukata zamanında vekalet vermediği ve vekalet ücretini göndermediği doğru mudur?

CEVAP 2 : Yukarıda özetlendiği gibi envantere kayıtlı bir eserin müzelerimizden, bir koleksiyonerden veya ören yerinden çalındığının tespit edilmesi halinde Bakanlığımız tarafından söz konusu eserlere ait gerekli duyurular tüm Valilikler, Gümrükler, İçişleri ve Dışişleri Bakanlığı nezdinde gerçekleştirilmekte ve İnterpol Bülteninde yayınlanması sağlanmaktadır. İnterpol Bülteninde yayınlanan ve çalıntı kaydı olan eserlerin yurt dışında tespit edilmesi halinde Bakanlığımız tarafından gerekli girişimlerde bulunarak bu eserlerin ülkemize iadesi sağlanmaktadır.

Herhangi bir envantere kayıtlı olmadığından çalıntı kaydı bulunmayan ve kaçak kazılar yolu ile ortaya çıkarılmış eserlerin yurt dışında tespit edilmesi halinde söz konusu eserlerin ülkemize iadesi için bilim adamları tarafından hazırlanan raporlar doğrultusunda gerekli girişimlerde bulunmaktadır. Ancak ülkelerin konuya ilişkin yasalarının farklılık arz etmesi bilim adamları tarafından hazırlanan raporların delil olarak kabul edilmemesi gerçekleştirilen diplomatik girişimleri sonuçsuz bırakmaktadır. İlk aşamada gerçekleştirilen diplomatik girişimlerin sonuçsuz kalması halinde dava yoluna gidilmesi hususu ikinci bir yol olarak değerlendirilmektedir. Bunun nedeni, yurt dışında çok sayıda eserimiz olması, bazen davaların uzun yıllar sürmesi nedeniyle maliyetin oldukça yüksek meblağlara ulaşması ve bütçenin sınırlı olmasıdır.

Almanya, Darmstadt Başsavcılığı tarafından yürütülen bir soruşturma kapsamında el konan 5 adet bronz kap envanter kaydı bulunmayan ve dolayısı ile çalıntı kaydı bulunmayan eserlerdendir. Söz konusu eserlerin iadesi amacı ile Bakanlığımızın girişimleri sonucu Adalet Bakanlığı tarafından adli istinabe talebinde bulunulmuş ayrıca İçişleri Bakanlığı, İnterpol-Europol-Sirene Daire Başkanlığı aracılığı ile ülkemizin mevzuatı hakkında bilgi verilerek bu eserlerin ülkemize iadesinin beklendiği bildirilmiştir. Ancak, eserlere ait çalıntı kaydı olmaması nedeniyle diplomatik girişimlerimiz sonuç vermemiş ve eserler antikacıya iade edilmiştir. Bunun üzerine ikinci bir yol olarak Frankfurt Başkonsolosluğumuz aracılığı ile bir hukuk bürosuna dava açılması için vekalet verilmiş ve vekalet ücreti Frankfurt Başkonsolosluğumuz hesabına aktarılmıştır.

Almanya ile bunun dışında başka bir eser ile ilgili dava girişimimiz henüz bulunmamaktadır. Bu nedenle Bakanlığımızın dava açılması için zamanında vekalet vermemesi ve vekalet ücretini ödememesi söz konusu değildir.

SORU 3 : İnsanlığın ortak mirası niteliğindeki eserlerin ülkemizden kaçırılarak yurt dışında serbestçe satılmasına neden seyirci kalınmaktadır? Bakanlık, olayın vahametinin farkında değil midir?

CEVAP 3 : Kültür varlığı kaçakçılığını önlemek için Bakanlığımız ve ilgili kurumlar arasında çok yönlü çalışmalar sürdürülmektedir. Müze veya ören yerlerimizden çalınan bir eser olduğunda, eserin fotoğraflı envanter bilgileri, Bakanlığımıza bağlı tüm müze müdürlüklerine, özel müzelere, koleksiyonerlere gönderilmektedir. Ayrıca yurt dışına çıkışlarının önlenmesi amacıyla da fotoğraflı envanter bilgileri ilgili kurumlara gönderilerek tüm gümrük kapılarımız uyarılmaktadır.

Ülkemizden yasa dışı yollarla götürülen eserlerin yurt dışında bulunması halinde bu eserlerin ülkemize iadesiyle ilgili çalışmalar eserlere ait çalıntı kaydı bulunması halinde İnterpol aracılığı ile, eser kaçak kazılar yolu ile çıkarılmış ve

herhangi bir envanter kaydı bulunmayan bir eser ise bilim adamlarımız ve müze müdürlüklerimiz tarafından eserlere ilişkin verilen raporlar doğrultusunda sürdürülmektedir. Ancak, özellikle Avrupa ülkeleri ve Amerika'nın konuya ilişkin yasalarının farklılık arz etmesi, bu ülkelerde kültür varlığı ticaretinin ve ithalatının serbest olması, çalıntı kaydı veya polisiye delillerin olmadan sadece bilim adamları tarafından hazırlanan raporların delil olarak kabul edilmemesine neden olmaktadır. Ancak bu tip eserlerin ülkemize iadesi için diplomatik girişimlerimiz Dışışleri Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı ve Adalet Bakanlığı ile koordineli olarak sürdürülmektedir.

Ayrıca gerek yurt içi gerekse yurt dışı müzayedeler takip edilmekte, yurt dışında konuya ilişkin gerçekleştirilen toplantılara katılım sağlanmakta ve kültür varlıklarının ancak ait oldukları topraklarda gerçek değerlerine kavuşacağı her türlü platformda dile getirilmektedir.

Bunun yanı sıra Bakanlığımıza ulaşan ihbarlar değerlendirilerek müzelerimizin Jandarma Genel Komutanlığı ve Emniyet Genel Müdürlüğü, Sahil Güvenlik Teşkilatı ekipleri ile koordineli çalışmaları sonucunda kaçak kazıyı gerçekleştirenlerin yakalanmalarının sağlanması amaçlanmaktadır.

Kültür varlıklarımızın yurt dışına çıkışlarının önlenmesi amacı ile özellikle gümrük ve sahil güvenlik personelinin eğitimi için her yıl bu kurumlarda çalışan personele kültür varlığı kaçakçılığının önlenmesi konularında eğitim verilmektedir.

İlgili kurumlarla koordineli ve ısrarlı çalışmalar neticesinde 2007 yılında yurt dışında olduğu tespit edilen 349 adet eserin, 2008 yılında 1.183 adet eserin, 2009 yılında 151 adet eserin, 2010 yılında ise Tatarlı Tümölüsü'ne ait ahşap panellerin ülkemize iadesi sağlanmıştır.

Yukarıda açıklandığı üzere eserlerimizin yurt dışına kaçırılmasının önlenmesi ve ülkemize iadelerinin sağlanması amacıyla Bakanlığımızca çok yönlü çalışmalar sürdürülmekte olup konuya seyirci kalınması gibi bir durum söz konusu değildir.

